

عنوان : ارزیابی پایداری و ناپایداری توسعه فیزیکی کلانشهرها با رویکرد توسعه پایدار با

استفاده از مدل AHP (مطالعه موردی : منطقه 5 شهرداری کلانشهر تبریز)

1- مهدی فلاح ، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری ، اداره کل شهرک های صنعتی آذربایجان شرقی

2- اصغرستم میدان* ، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی دانشگاه زنجان ، aroostammeidan@yahoo.com

چکیده :

نواحی و مناطق کلانشهری در ایران به جهت عدم توجه به مبانی و اصول توسعه پایدار شهری و لحاظ نکردن ابعاد پایداری در توسعه ها و به خاطر اجرای طرحهای نادرست و تقلیدی توسعه شهری بصورت ناموزون و نامتناسب رشد یافته اند و به اراضی کشاورزی اطراف شهرها هجوم برده اند و موجب توزیع نامتعادل امکانات و زیرساختها و خدمات شهری شده اند.

مقاله حاضر به بررسی الگوهای رشد و توسعه شهری در سطح یکی از مناطق شهری کلانشهر تبریز پرداخته است و وجوه تاثیرگذار توسعه شهری بر سایر ابعاد مختلف توسعه پایدار شهری را بررسی نموده است.

مناطق کلانشهر تبریز مانند مناطق سایر کلانشهرها و شهرهای ایران دچار توسعه ناموزون شهری شده است و این توسعه شهری ناموزون مشکلات عدیده ای را بر پیکره شهر و شهروندان تحمیل نموده است ، که نیازمند بازنگری در الگوی توسعه شهری و سازمان فضایی شهر در مناطق این کلانشهر می باشد.

روش تحقیق مورد استفاده در این تحقیق ، توصیفی-تحلیلی و اکتشافی می باشد که به فراخور موضوع از آنها بهره گرفته شده است. در این تحقیق از روش ارزیابی و تصمیم گیری چند معیاره ی تحلیل سلسله مراتبی (AHP) به علت بررسی معیارهای کیفی و کمی استفاده شده است

واژه های کلیدی : توسعه شهری- الگوی توسعه- توسعه پایدار- کلانشهر تبریز- سازمان فضایی- منطقه 5 شهر تبریز

1-1- بیان مساله :

شهرهای کشورمان در گذشته نه چندان دور جزو بهترین و ارزشمندترین نمونه های پایداری در جهان محسوب می شدند ، بطوری که رشد و توسعه شهرها بر اساس ظرفیت قابل تحمل محیط و مطابق با شرایط جغرافیایی- اجتماعی- فرهنگی- اقتصادی و... انجام می گرفت و از نظر توسعه شهری جزو توسعه های درونزا قلمداد میشد. پی بردن به الگوی توسعه شهری مستلزم بررسی توسعه ادواری آن می باشد که در دوره های مختلف بر پیکره و سازمان فضایی شهر تحمیل گردیده است. آنچه در بین بررسیهای حاضر در حوزه توسعه فیزیکی شهر بسیار قابل مشهود می باشد ، این است که اغلب توسعه شهرها به صورت ناموزون و بدون برنامه و بدون در نظر گرفتن شرایط محلی اتفاق افتاده است و بدون شک واژه ای گویا تر از توسعه بی رویه و یا بدون برنامه که اغلب بدان اسپرال میگویند نمی تواند مفهوم آن را باز گو نماید و مفهوم ناپایداری را مجسم سازد.

این توسعه که برداشتی از رویکرد مدرنیستی به توسعه شهری می باشد ابتدا در ایالات متحده امریکا به دنبال رواج حومه نشینی و استفاده از خودروهای شخصی شکل گرفت و بعداً در کشورهای جهان سومی به صورت کاملاً اشتباه الگوبرداری گردید. توسعه شهرهای معاصر که بدنبال اجرای طرحهای وارداتی و تقلیدی عموماً بصورت نامتناسب و ناموزون می باشند چون فکر و ایده اصلی این توسعه استفاده از خودرو و سکونت در اطراف شهرها می باشد و اگر برنامه ریزی و طراحی نیز انجام گرفته باشد بر اساس مقیاس ماشین می باشد که در آنها از مقیاس انسانی اثری دیده نمی شود.

این توسعه که به صورت بی رویه انجام می پذیرد اراضی اطراف شهرها را که اغلب اراضی کشاورزی بودند را بلعیده است و از بین رفتن منابع طبیعی و انواع آلودگی ها و وابستگی بیشتر به خودرو را به ارمغان آورده است، بر این گونه توسعه ایرادها و انتقادهایی از جمله کم توجهی به هسته اصلی و قدیمی شهرها ، بالا بودن هزینه ایجاد زیر ساختها می باشد و نکته جالب توجه این است که در خواستگاه آن یعنی ایالات متحده امریکا این نوع توسعه را بدترین نوع ساختار شهر ارزیابی کرده اند. (عزیزی، 1382)